

**STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA STROJNICKÁ
A STŘEDNÍ ODBORNÁ ŠKOLA PROFESORA ŠVEJCARA**

Plzeň, Klatovská 109

PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY

Školní rok 2024/2025

Zpracovaly:

Mgr. Iva Coufalová, školní metodik prevence pro technické obory
Mgr. Hana Vozková, školní metodik prevence pro humanitní obory

V Plzni dne 30. 9. 2024

Obsah programu:

1	Charakteristika školy	3
2	Bezpečnost	3
3	Cíle školního preventivního programu	4
	3.1 Dlouhodobé cíle školního preventivního programu	4
	3.2 Krátkodobé cíle školního preventivního programu	5
4	Zajištění primární prevence pro žáky	5
	4.1 Primární prevence ve výuce	5
	4.2 Primární prevence mimo vyučovací předměty	5
	4.2.1 Nespecifická prevence	5
	4.2.2 Specifická prevence a externí aktivity specifické prevence	6
5	Zajištění primární prevence pro pracovníky školy a spolupráce při zajištění prevence pro žáky	6
6	Zajištění primární prevence pro zákonné zástupce	7
7	Monitoring a evaluace	7
8	Přílohy školního preventivního programu	8
	8.1 Právní podklady pro tvorbu školního preventivního programu	8
	8.2 Kontakty a spolupráce s jinými organizacemi a institucemi	9
	8.3 Školní program proti šikanování	11
	8.3.1 Šikana	11
	8.3.2 Podoby šikany	11
	8.3.3 Prevence šikany	11
	8.3.4 Základní postup v řešení šikany	12
	8.3.5 Nápravná opatření	13
	8.3.6 Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči	13
	8.3.7 Šikana zaměřená na učitele	14
	8.3.8 Právní odpovědnost školy	14
	8.3.9 Trestně-právní hledisko šikany	15
	8.3.10 Stadia šikanování	15
	8.3.11 Varovné signály	16
	8.3.12 První pomoc při počáteční šikaně	16
	8.3.13 Krizový scénář při výbuchu skupinového násilí při pokročilé šikaně	17
8.4	Krizové plány	18
	8.4.1 Nález návykové látky ve škole (tabák, alkohol, návykové látky)	18
	8.4.2 Zjištění nebo důvodné podezření syndromu týraného dítěte u žáka – CAN (domácí násilí, násilí páchané cizí osobou, sexuální násilí)	18
	8.4.3 V případě nebo podezření na porušení § 217 trestního zákona (ohrožování mravní výchovy mládeže), zanedbání povinné péče	19
	8.4.4 Při selhání preventivních opatření školy – záškoláctví	19
	8.4.5 Při zjištění krádeže u žáka	19
	8.4.6 Při zjištění vandalismu u žáka	19
	8.4.7 Při zjištění homofobie (homosexuality, bisexuality, transsexuality) u žáka	19
	8.4.8 Při zjištění rizikového chování – extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus – u žáka	20
	8.4.9 Při zjištění rizikového chování v dopravě	20
	8.4.10 Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí	20
	8.4.11 Rizikové chování ve školním prostředí – netolismus (závislostní	

	chování – počítačové hry, hazardní hráčství – gambling, sociální sítě, internet, virální videa, mobilní telefony, televizní vysílání)	20
8.4.12	Rizikové chování ve školním prostředí – nová náboženská hnutí	21
8.4.13	Rizikové chování ve školním prostředí – rizikové sexuální chování	21
8.4.14	Rizikové chování ve školním prostředí – příslušnost k subkulturám	21
8.4.15	Rizikové chování ve školním prostředí – sebepoškození	22
8.4.16	Postup při práci s žáky s poruchami autistického spektra	22
8.4.17	Suicidium a krizová intervence	22
8.5	Strategie prevence školní neúspěšnosti	24

1 Charakteristika školy

Střední průmyslová škola strojnická a střední odborná škola profesora Švejcara poskytuje střední vzdělání s maturitní zkouškou a střední vzdělání s výučním listem. Je umístěná v krajském statutárním městě Plzeň a zřízená Plzeňským krajem. Vznikla 1. 7. 2011 sloučením dvou odlišných středních škol: Střední průmyslové školy strojnické a Střední odborné školy profesora Švejcara. Technické střední vzdělávání s maturitní zkouškou je v současné době poskytováno v oborech Ekonomika a podnikání ve strojírenství, Strojírenství, Elektrotechnika – mechatronika, Mechanik strojů a zařízení a Mechanik seřizovač. Technické střední vzdělávání s výučním listem je poskytováno v oborech Obráběč kovů a Strojní mechanik – zámečnick. K 27. 9. 2024 studuje v technických oborech ve 30 třídách 697 studentů, z toho 646 chlapců a 51 dívek. Humanitní střední vzdělávání s maturitní zkouškou je poskytováno v oborech Veřejnosprávní činnost, Sociální činnost a Pedagogické lyceum se zaměřením na tělesnou výchovu a humanitní studia. K 27. 9. 2024 studuje v 19 třídách 548 žáků, z toho 107 chlapců a 441 dívek. K 27. 9. 2024 má tedy celá škola 1245 žáků denního studia studujících celkově v 49 třídách. Výuku zajišťuje 105 pedagogických pracovníků a na provozu školy se podílí 38 nepedagogických pracovníků. Součástí školy je školní jídelna – výdejna. Pracoviště pro předmět Dilenská cvičení oboru Strojírenství se nachází na dislokovaném pracovišti Majerova 3, Plzeň. Dalším dislokovaným pracovištěm poskytujícím vzdělávání v rámci školy je Centrum pro praktické vyučování, které je umístěno v areálu Škoda Holding a. s. Plzeň pro odborný výcvik oborů Mechanik seřizovač, Mechanik strojů a zařízení, Obráběč kovů a Strojní mechanik – zámečnick.

Školní poradenské pracoviště personálně zajišťují tři výchovní poradci, dva školní metodici prevence a vedení školy. Výchovní poradci (Mgr. Vladimíra Bezpalcová, Mgr. Petr Slavík a Mgr. Jiří Pruner) a metodici prevence (Mgr. Hana Vozková a Mgr. Iva Coufalová) se specializují ve své činnosti buď na technické, nebo na humanitní obory. Prevence je dále zajištěna třídními učiteli a ostatními pedagogickými pracovníky školy. Náplní činnosti je vzájemná spolupráce, řešení aktuálních problémů ve třídách a informovanost v oblasti prevence rizikového chování a výchovného poradenství. Nejčastěji se vyskytujícím problémovým jevem je nevhodné chování mezi žáky.

Informační zdroje školy představují především webové stránky školy (<http://www.spstrplz.cz/>) poskytující přehledné informace o škole, jejím personálním zajištění s příslušnými kontakty a emailovými adresami, dokumenty školy, poradenství, školní jídelně, možnostech dalších aktivit žáků a účasti na projektech a soutěžích. Jsou dále zdrojem důležitých informačních odkazů: BAKALÁŘI, INTRANET, informací o spolupracujících organizacích, školských institucích, aktualit a o celkovém dění ve škole. Informace pro veřejnost jsou dále zveřejňovány na nástěnkách: vchod budovy a I. patro nové budovy. Dále se mohou s Preventivním programem školy se školním programem proti šikanování, krizovými plány a se Strategií prevence školní neúspěšnosti seznámit žáci ve školní knihovně.

Pro pedagogické pracovníky je zřízen v rámci školní počítačové sítě server INTRANET, který jim slouží jako informační zdroj vnitřních dokumentů i dokumentů pokrývající oblasti školské legislativy, školního vzdělávacího programu, školské administrativy, poradenství a další.

V průběhu školního roku jsou pořádány schůzky informující zákonné zástupce žáků o prospěchu a chování žáků, případně další dle potřeby. Taktéž jsou zákonní zástupci dle potřeby informováni emailem prostřednictvím TU, a v systému Bakaláři.

Škola spolupracuje s řadou organizací a institucí podle potřeby: PPP Plzeň, OSPOD Plzeň - město, SVP Plzeň, PČR Plzeň - město, Probační služba, Městská policie Plzeň, SPC Plzeň, HZS PK, KÚ PK, ZZS PK, ÚP Plzeň – město, P-Centrum Plzeň, Centrum protidrogové prevence a terapie, Diakonie západ ČCE, Centrum lékařské prevence, NIŽ, SZÚ, Dekra...

2 Bezpečnost

Školní řád je základním dokumentem školy. Určuje práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců ve škole, pravidla vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky školy, provoz a vnitřní režim školy, režim při akcích mimo školu, podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a jejich ochrany před rizikovým chováním, sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí, podmínky zacházení s majetkem školy, pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků a stupně a kritéria hodnocení chování, výchovná opatření a zásady pro hodnocení chování.

Na začátku školního roku jsou všichni žáci seznámeni svými třídními učiteli se školním řádem. Dále jsou seznámeni se školním preventivním programem s jednotlivými formami rizikového chování, a jak škola postupuje při výskytu rizikového chování ve škole a se školním programem proti šikanování. Žáci vědí, že pokud mají problém či potíže, mohou se s důvěrou obrátit na svého třídního učitele, výchovného poradce, školního metodika prevence či na vedení školy.

Taktéž jsou žáci poučeni o bezpečném chování při výuce předmětů odborného výcviku, fyziky, chemie, tělesné výchovy, dílenských cvičení, dalších odborných předmětů, cvičení a praxí. Dále jsou vždy poučeni o bezpečném chování při exkurzích, školních akcích, výletech a vycházkách, mimořádných událostech, ve dnech volna.

Žáci jsou ve škole pod stálým dohledem pedagogických pracovníků. Jako riziková místa se jeví žákovské toalety, především chlapecké, vchod školy a šatny. Z toho důvodu pedagogičtí pracovníci pověřeni dohledem se zvýšenou vnímavostí přiměřeným způsobem sledují tato místa.

Krizové plány (postup školy při výskytu rizikového chování) jsou součástí školního preventivního programu a jsou vypracovány ke všem typům rizikového chování podle metodických doporučení MŠMT.

3 Cíle školního preventivního programu

Dlouhodobé cíle jsou stanoveny v souladu s příslušnými vyhláškami a metodickými doporučeními či pokyny MŠMT. Krátkodobé cíle jsou určeny předchozím a na základě evaluace a vyhodnocení Preventivního programu školy pro rok 2022/2023. Mezi dlouhodobé cíle patří i odborné a průběžné vzdělávání školních metodiků prevence a ostatních pedagogických pracovníků.

3.1 Dlouhodobé cíle školního preventivního programu

Cílem programu je seznámit žáky s různými riziky spojenými se závislostmi a jinými druhy rizikového chování, posílit jejich schopnost bránit se před těmito patologickými jevy zdravým a sociálně akceptovatelným způsobem. Dalšími cíli programu jsou optimalizovat sociální klima v jednotlivých třídách a tím i v celé škole, posilovat komunikační dovednosti, schopnost vytvářet přátelské vazby, asertivní dovednosti, zlepšit sebeovládání, učit se nenásilnému zvládnutí konfliktů, zvládat úzkost a stres.

Dlouhodobé cíle jsou zaměřeny na tyto oblasti prevence rizikového chování:

- šikany a kyberšikany, rizikových forem komunikace prostřednictvím multimédií,
- agrese, násilí a domácího násilí, vandalismu, návykových látek včetně alkoholu a tabáku,
- netolismu a hazardního hraní, poruch příjmu potravy,
- homofobie, extremismu, rasismu, xenofobie, antisemitismu,
- subkultur, sekt a nových náboženských hnutí,
- záškoláctví, krádeží, sebepoškozování,
- rizikového sexuálního chování, rizikového chování v dopravě.

Konkrétní dlouhodobé cíle prevence rizikového chování:

- rozvoj sociálních a komunikačních dovedností žáků, posilování a rozvoj vrstevnických vztahů,
- začlenění žáků do kolektivu a jeho stmelení, rozvíjení dobré spolupráce mezi žáky,
- výchova ke zdravému životnímu stylu, prevence úrazů,
- zlepšování klimatu tříd a prevence školní neúspěšnosti.

3.2 Krátkodobé cíle školního preventivního programu

Jsou stanoveny tyto krátkodobé cíle:

- činnost školního poradenského pracoviště ve školním roce 2024/2025 ve složení: školní metodik prevence pro technické obory, školní metodik prevence pro humanitní obory, dva výchovní poradci pro technické obory, výchovný poradce pro humanitní obory, zástupce vedení školy (celoročně),

- seznámení žáků s preventivním programem školy, školním programem proti šikanování, strategií prevence školní neúspěšnosti, krizovými plány a postupem školy při výskytu rizikového chování (září),
- adaptační kurzy žáků 1. ročníků s třídními učiteli, výchovnými poradci a školními metodiky prevence (září),
- seznámení zákonných zástupců s preventivním programem školy, krizovými plány a postupem školy při výskytu rizikového chování (červen – pro budoucí 1. ročníky, listopad všechny ročníky),
- zapojení třídních učitelů a dalších pedagogických pracovníků do systému primární prevence rizikového chování ve škole (celoročně),
- zvýšení povědomí žáků o rizikovém chování, trestní odpovědnosti, šikaně a kyberšikaně (říjen až listopad),
- zvýšení povědomí žáků o prevenci nechtěných těhotenství, sexuálně přenosných infekcí, rizikovém sexuálním chování, zdravém životním stylu, poruchách příjmu potravy (listopad až únor),
- zvýšení povědomí žáků o krizi a řešení krizí, znalost organizací a institucí pomáhajících při řešení krize (listopad až únor),
- zvýšení povědomí žákyň o možnostech vyvarování se nebezpečného jednání v běžných situacích, odhadem hrozícího nebezpečí a zvyšování znalosti o možnostech osobní ochrany a obrany (říjen až únor).

4. Zajištění primární prevence pro žáky

4.1 Primární prevence ve výuce

Prevence rizikového chování je zajišťována školními vzdělávacími programy pro jednotlivé obory středního vzdělávání Střední průmyslové školy strojnické a Střední odborné školy profesora Švejcara a doplňováno aktivitami, které organizuje škola samotná (adaptační kurzy, akce, projekty, exkurze, pobytové kurzy, činnost zástupců tříd) nebo spolupracující organizace na půdě školy či na půdě dané organizace.

Prevence rizikového chování se vyskytuje v rámci předmětů Etická výchova a Občanská nauka, také v předmětech Psychologie, Pedagogika, Zdravotní nauka, Pečovatelství, Sociální péče, Sociální politika, Právo, Tělesná výchova, Biologie, Biologie a Ekologie, Chemie, Veřejná správa, Správní právo, Výtvarná výchova: zařazování preventivní tematiky (plakáty proti drogám), Český jazyk a literatura, cizí jazyky (práce s vhodnými literárními texty, cílené zaměření textů). Problematika šikany a kyberšikany se vyskytuje také v předmětech Informační a komunikační technologie, Informační systémy a služby, Informační procesy, Informační management, Komunikace a média, Informační a výpočetní technika.

4.2 Primární prevence mimo vyučovací předměty

4.2.1 Nespecifická prevence

V rámci nespecifické primární prevence se vyučující zaměřují na posilování pozitivních jevů v studentském kolektivu, rozvíjení dobrých vztahů a na spolupráci v kolektivu, toleranci a ochotě pomoci. Žáci jsou vedeni k vyjadřování vlastního názoru a naslouchání druhým. Třídní učitelé a ostatní pedagogičtí pracovníci pečují o třídní kolektivy se snahou o zlepšování třídního klimatu a rozvoj sociálních dovedností žáků.

Z hlediska nespecifické primární prevence se osvědčilo pořádání jednodenních adaptačních kurzů organizovaných výchovnými poradci a školními metodiky prevence na začátku školního roku ve všech třídách prvního ročníku naší školy. Záměrem adaptačních kurzů bylo především vzájemné seznámení žáků třídy mezi sebou a s třídním učitelem, navázání pozitivních vztahů a dobré spolupráce mezi žáky vzájemně i s třídním učitelem a nenásilné seznámení s výchovným poradcem a školním metodikem prevence prostřednictvím aktivit a tematických her. Dalším cílem adaptačního kurzu je prevence špatných vztahů mezi žáky.

Mezi aktivity nespecifické prevence patří i pobytové kurzy s tělovýchovným zaměřením, které jako druhotný cíl mají tmelení kolektivu a utužování pozitivních vztahů mezi žáky.

Naše škola pořádá pro své žáky řadu programů, projektů, akcí a aktivit. Naši žáci mají možnost se účastnit výchovně vzdělávacích přednášek, besed, exkurzí, sportovních a kulturních akcí, uměleckých, vědomostních a dovednostních soutěží.

4.2.2 Specifická prevence a externí aktivity specifické prevence

Specifická primární prevence zahrnuje aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků. Jedná se o:

- a) všeobecnou prevenci, která je zaměřena na všechny žáky, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika,
- b) selektivní prevenci, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšenou hrozbu rizikového chování,
- c) indikovanou prevenci, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování.

Školní metodici prevence organizují vhodné preventivní programy primární prevence realizované externími pracovníky do všech tříd technických a humanitních oborů s výjimkou čtvrtých ročníků.

Osvědčené externí aktivity specifické prevence jsou:

- Besedy o krizi a duševním zdraví, o vyrovnání se s náročnými životními situacemi, sebeděči, strategiích zvládnutí působícího stresoru, adaptaci, efektivní komunikaci, respektu, podpoře v nestandardní situaci, vhodných způsobů vyrovnání se s náročnými situacemi pořádané Centrem lékařské prevence Plzeň pro žáky třetích ročníků technických oborů.
- Lektorky Státního zdravotního ústavu ve spolupráci se studenty Střední zdravotnické školy Plzeň realizují pro všechny žáky druhého ročníku technických oborů interaktivní hru Hrou proti AIDS zaměřenou na prevenci nechtěných těhotenství, sexuálně přenosných infekcí včetně HIV a rizikového sexuálního chování.
- Krizový intervent Plus pro lidi v krizové situaci z organizace Diakonie Západ ČCE uspořádá pro všechny žáky prvního ročníku technických oborů Besedu o krizi a jejím řešení.
- Pro třídy prvního ročníku humanitních a technických oborů je určena beseda o trestní odpovědnosti, šikaně a kyberšikaně pořádaná Městskou policií Plzeň.
- V případě potřeby je realizován pracovníky Probační služby Plzeň preventivní program Protiprávní jednání mládeže, jeho projevy a prevence. Pro žáky indikovaných tříd (podle potřeby) jsou určeny Besedy na téma Poruchy příjmu potravy Stop PPP, z.s. Případně Podpora bezpečného klimatu Centrem adiktologické prevence, ev. další indikované preventivní programy.

5 Zajištění primární prevence pro pracovníky školy a spolupráce při zajištění prevence pro žáky

Všichni pedagogičtí pracovníci jsou na začátku školního roku seznámeni s preventivním programem školy, školním programem proti šikanování a krizovými plány. Všichni pracovníci školy jsou vyzváni ke spolupráci při zachycování signálů spojených s možností rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd.

Pedagogičtí pracovníci jsou metodicky vedeni školním metodikem prevence dle potřeby. Základním dlouhodobým cílem školního programu školy je rozvoj sociálních a komunikačních dovedností žáků a výchova ke zdravému životnímu stylu, prevenci úrazů a zlepšování klimatu tříd. Plnění tohoto cíle zajišťují všichni pedagogičtí pracovníci školy, především třídní učitelé. Třídní učitelé monitorují situaci ve svých třídách a sledují vzájemné vztahy mezi žáky a možné náznaky rizikového chování. V případě, že zachytí známky výskytu rizikového chování, informují vedení a školního metodika prevence, eventuálně výchovného poradce. Při řešení problémů souvisejících s výskytem rizikového chování spolupracují třídní učitelé se školním poradenským pracovištěm (zástupce vedení školy, školní metodik prevence pro daný obor, výchovný poradce pro daný obor) a zapojenými pedagogickými pracovníky. Postup při řešení výskytu rizikového chování je v souladu s preventivním programem školy, jehož součástí jsou školní program proti šikanování a krizové plány a příslušnou legislativou. K tomu je vedena příslušná dokumentace pověřenými pedagogickými pracovníky (třídní učitelé, školní metodik prevence, výchovný poradce, vedení školy).

Pro lepší řešení různých výchovných problémů žáků pracuje na škole výchovná komise ve složení zástupce vedení školy, třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence. O jednání komise je vždy vyhotoven protokol.

6 Zajištění primární prevence pro zákonné zástupce

Na začátku školního roku (budoucí 1. ročníky v červnu, všechny ročníky v listopadu) jsou uspořádány pro zákonné zástupce úvodní společné třídní schůzky, na kterých jsou zákonní zástupci seznámeni se školním řádem a školním preventivním programem s programem proti šikanování, strategií prevence školního neúspěchu a krizovými

plány, s postupem školy v případě rizikového chování žáků, průběhem školního roku a dalšími záležitostmi souvisejícími s chodem školy. Zákonní zástupci mají možnost se vyjádřit k preventivnímu programu. Dále jsou zákonní zástupci seznámeni s činností školního poradenského pracoviště, sítí institucí působících v oblasti primární prevence a poskytovatelů sociálních služeb v okolí Plzně a jsou jim nabídnuty osvětové materiály a informační letáky z oblasti primární prevence.

V případě potřeby mohou zákonní zástupci poskytnout podněty třídnímu učiteli, vedení školy, školnímu metodikovi prevence, výchovnému poradci či jinému pedagogickému pracovníku školy, a to osobně nebo telefonicky či emailem či si sjednat konzultaci. Podle možností, potřeby a požadavků zákonných zástupců je jim zprostředkována spolupráce s PPP, SVP a organizacemi působícími v oblasti primární prevence.

7 Monitoring a evaluace

Realizace školního preventivního programu je průběžně dokumentována pověřenými pracovníky. Jedná se o záznamy tříd vedené třídními učiteli, záznamy aktivit a činností školního metodika prevence, zápisy z jednání se žáky a zákonnými zástupci, záznamy z jednání školního poradenského pracoviště, záznam šetření a výsledky šetření, sociometrií a analýz ve třídách, evidenci výskytu rizikového chování, spolupráce s organizacemi a institucemi v oblasti prevence.

K mapování výskytu rizikových jevů jsou využívány práce třídních učitelů (dokumentace, rozbor zpráv, pohovor), podněty, zjištění a připomínky ostatních pedagogických i nepedagogických pracovníků školy, sdělení a připomínky žáků a zákonných zástupců, nestandardizovaná sociometrie. Monitoring je průběžný, v případě potřeby (závažnější či dlouhotrvající problém) je přizván pracovník PPP Plzeň (oblastní metodik prevence), OSPOD, SVP, PČR nebo je zajištěna vhodná preventivní akce ve spolupráci s PPP Plzeň, SVP či jinými organizacemi.

Hodnocení a evaluace školního programu školy probíhá po ukončení školního roku a jeho výstupem je záznam ve výroční zprávě školy, záznam ve výroční zprávě pro krajský úřad Plzeňského kraje, potřebnost úpravy a směřování preventivního programu školy pro následující rok. Podkladem pro hodnocení je shromáždění informací a podnětů od žáků, zákonných zástupců a třídních učitelů, pedagogických i nepedagogických pracovníků školy, sociometrií a dotazníků, rozbor shromážděné dokumentace mající vztah k prevenci během školního roku, rozboru dosažení vytyčených cílů konání školního preventivního programu, efektivitu preventivních programů a rozboru silných a slabých stránek školy.

8 Přílohy školního preventivního programu

8.1 Právní podklady pro tvorbu školního preventivního programu

- Školský zákon 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů č. 222/2017 Sb.
- Novela zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí zákonem č. 205/2015 Sb.
- Zákon č. 379/2005 Sb., k ochraně před škodami působenými tabákem, alkoholem, návykovými látky ve znění pozdějších předpisů č. 65/2017 Sb. o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.
- Vyhláška č. 197/2016 Sb. ze dne 1. 9. 2016., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění z 2. června 2016.
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných ve znění 270/2017 Sb., od 1. 9. 2017.
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, Č.j.: 10 194/2002-14.
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28.
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č.j. MSMT - 21149/2016.
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č.j. 37014/2005-25.
- Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem (IVÝP) v rámci řešení rizikového chování žáků č.j. MSMT- 43301/2013.
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027.
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027.

8.2 Kontakty a spolupráce s jinými organizacemi a institucemi

Pedagogicko-psychologická poradna PPP Plzeň – město, Částkova 78, 326 00 Plzeň	http://pepor-plzen.cz/ Mgr. Barbora Nováková, oblastní metodik prevence okr. PM	733 745 841, 733 745 841, 377 468 140 barbora.novakova@pepor-plzen.cz
Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna Karlovarská 67, 323 00 Plzeň Sociální pracovnice – 777 722 329	Mgr. Renata Lavičková – vedoucí ambulantního oddělení Mgr. Kateřina Lomická – speciální pedagog Mgr. Tereza Ševčíková – psycholog http://www.dduplzen.cz/o-nas/svp/	rlavickova@dduplzen.cz 774 715 263 klomicka@dduplzen.cz 774 715 269 tsevcikova@dduplzen.cz 778 452 461
Probační a mediační služba, Edvarda Beneše 1 301 00 Plzeň	Mgr. Z. Benešová – vedoucí střediska a vedoucí oddělení pro mládež Mgr. Jana Jirásková – probace pro oběti Mgr. Ivana Kovářová Bártová Mgr. Andrea Poláková – probační úředník oddělení pro mládež	zbenesova@pms.justice 377 869 733, 773 783 677 ikovarova@pms.justice 377 869 740, 734 353 616 apolakova@pms.justice 377 869 740, 725 545 540 jjiraskova@pms.justice.cz 727 873 135
Centrum adiktologické prevence CAP pro dospívající Plachého 6, 301 26 Plzeň	www.cap-plzen.cz	prodospivajici@cap-plzen.cz 602 686 893
Point 14, Husova 14, Plzeň	www.point14.cz	office@point14.cz 377 235 526
Člověk v tísni, Mikulášské nám. 17, 326 00 Plzeň	www.clovekvtisni.cz Jakub Paleček – ředitel pobočky	770 183 629 jakub.palecek@clovekvtisni.cz 777 367 889
Diecézní charita Plzeň Terénní krizová služba Pracoviště: Cukrovarská 16, 326 00 Plzeň	www.dchp.cz Mgr. Lada Vlčková, DiS. – vedoucí služby Mgr. Daniela Babincová – psycholog	krize@dchp.charita.cz 777 167 004 lada.vlckova@dchp.charita.cz 731 433 013 daniela.babincova@dchp.charita.cz 731 433 028 ic@dchp.charita.cz
Intervenční centrum Plzeňského kraje – pro oběti domácího násilí	Kontaktní osoby stejné viz výše	731 433 028 ic@dchp.charita.cz
Speciálně-pedagogické centrum OŠ, ZŠ a MŠ Zbůch, Macháčkova 43, 318 00 Plzeň	Mgr. Jitka Shánělová – vedoucí SPC, speciální pedagog	377 539 337 spc@skolymach.cz shanelovaji@skolymach.cz 778 473 856
Policie ČR - Městské ředitelství Plzeň – služba kriminální policie a vyšetřování	problematika mládeže: por. Bc. Aleš Sobotka problematika toxikomanie (odhalování): por. Bc. Jiří Čiháček	
Obvodní oddělení Policie Plzeň – Bory	policista s územní a objektovou odpovědností	

Městská policie Plzeň	Bc. Kohoutová Jana - metodik prevence kriminality www.mpplzen.cz	728 683 385 378 036 931 kohoutovaj@plzen.eu
Hasičský záchranný sbor Plzeňského kraje	kpt. Mgr. Lenka Basáková	lenka.basakova@hzspk.cz 950 330 179, 778 403 225
Krajský úřad Plzeňského kraje Odbor školství, mládeže a sportu Škroupova 18, 306 13 Plzeň	Mgr. Hana Dadučová – referent na úseku prevence sociálně patologických jevů Ing. Pavlína Kučerová – odbor sociálních věcí – prevence kriminality, krajský protidrogový koordinátor www.plzensky-kraj.cz	hana.daducova@plzensky-kraj.cz 377 195 321 pavlina.kucerova@plzensky-kraj.cz 377 195 087 733 698 688
Diakonie západ Prevence: Prokopova 25, 301 00 Plzeň Archa pro rodiny s dětmi Reslova 12, 301 00 Plzeň (poradna). <i>Krizová pomoc Plus pro lidi v krizové situaci</i> Reslova 12, 301 00 Plzeň Tel.: <i>Působnost:</i> Plzeň a okolí Poradna pro občany v nesnázích Reslova 12, 301 00 Plzeň	plus@diakoniezapad.cz poradna.plzen@diakoniezapad.cz	733 414 421 735 795 556
OSPOD Plzeň – město <i>Působnost OSPOD připadá dle trvalého bydliště žáka (dotaz prostřednictvím vedoucího OSPOD).</i>	Vendula Baxová, kurátor pro mladistvé	373 803 6081 602 644 714 378 036 081 baxova@plzen.eu
Ledovec, z.s. Ledce 1, 330 14 Ledce Centrum duševního zdraví Plzeň	info@ledovec.cz CDZ@ledovec.cz	776 100 101
Telefonická krizová pomoc Ledovec (denně od 8 do 24 h)	tkp@ledovec.cz	739 0 55 555
Ponton, z.s. <i>Nízkoprahové zařízení, práce s mládeží a rodinami s dětmi</i>	info@ponton.cz	773 334 363
Salesiánské středisko mládeže Plzeň, Centrum pomoci dětem, mladým lidem, rodinám, Revoluční 151/98, 312 00 Plzeň	sdbplzen@sdbplen.cz www.sdb.cz	377 266 953
Bílý kruh bezpečí Jungmanova 1, 301 00 Plzeň <i>Právní informace, psychologické a sociální poradenství, praktické rady.</i> <i>Linka pomoc obětem kriminality a domácího násilí</i>	www.bkb.cz bkb.plzen@bkb.cz	734 157 200 116 006 nonstop
LaStrada, o.p.s <i>Nezisková organizace pomoci vykořisťovaným lidem</i>	strada.cz/hledam-pomoc/ lastrada@strada.cz	222 721 810

8.3 Školní program proti šikanování

Při selhání preventivních opatření školy – postupy pro vyšetření šikany a kyberšikany.

8.3.1 Šikana

Agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese. Škola má ze zákona odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu studentů a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, tedy i šikany.

8.3.2 Podoby šikany

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak.

Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikanování. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agrese neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jednali se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci - pedagog se obrací.

8.3.3 Prevence šikany

Škola respektuje identitu a individualitu každého svého člena, odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany.

Pro prevenci i řešení šikany vedení školy určí konkrétní odpovědnost směrem k řediteli a jeho zástupcům, třídním učitelům, pedagogům, ostatním zaměstnancům školy, žákům, rodičům a školnímu poradenskému pracovišti, která je adekvátní jejich roli a možnostem (součást bezpečnostního a krizového plánu).

Vedení školy pověří alespoň jednu osobu z řad pedagogických pracovníků specifickými otázkami v prevenci a řešení šikany, která se bude v tématu pravidelně vzdělávat (např. školní metodik prevence, výchovný poradce). Tato pověřená osoba by měla disponovat kompetencemi zejména k šetření a řešení počáteční šikany a vyhodnocování potřeb školy ve vztahu k pokročilé šikaně.

Škola nastaví konkrétní a srozumitelná pravidla v chování ve svém školním řádu, která budou specificky vztažená také k projevům šikany (bude jasné, jaké chování je považováno za dehonestující a ohrožující a jak bude sankcionováno). Součástí školního řádu by měla být pravidla pro používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy).

Škola nastaví důsledky za porušení pravidel u žáků, přičemž je důležité, aby uměla rozlišovat závažnost porušení. Pedagogové a ostatní zaměstnanci školy znají své pravomoci a aplikují pravidla chování a důsledky za nedodržení jednotně a konzistentně pro všechny žáky.

Škola usiluje o včasné odhalení šikany a za tímto účelem má nastavený funkční systém vzájemné komunikace mezi pedagogy o signálech, výskytu porušení pravidel, nebo jiných rizikových faktorech tak, aby byl pedagog vždy včas informován o tom, jaká atmosféra je v jeho třídě. Současně má škola nastaven pravidelný monitoring varovných signálů výskytu šikany a využívá k němu adekvátní nástroje.

Škola zajistí informovanost všech svých členů o tom, co je a co není šikanování, jak se zachovat ve chvíli, kdy je žák nebo pedagog ohrožován agresory, a kam se může obrátit o pomoc. Žáci, pedagogové i rodiče jsou srozumitelnou formou informováni o tom, na koho se mají obrátit, a jak a komu je možné si stěžovat, pokud nejsou spokojeni s postupem pedagoga nebo školy.

Škola kontinuálně realizuje specifickou primární prevenci rizikového chování (včetně šikany), má popsány konkrétní preventivní mechanismy, které používá k tomu, aby šikanu minimalizovala a měla ji pod kontrolou. Účelem je riziku účinně a konkrétně předcházet. Současně má škola popsány postupy řešení krizových situací pro případ, že situace šikany nastala. Na základě svých zkušeností škola tyto plány pravidelně vyhodnocuje a upravuje.

Škola zajišťuje podporu a rozvoj pedagogů v podobě dalšího vzdělávání; uvádějících učitelů pro začínající pedagogy; dostupné intervize a/nebo supervize. Plán dalšího vzdělávání pedagogů zahrnuje školení pedagogů a ve zvýšené míře pracovníka pověřeného řešením šikany (zpravidla školního metodika prevence) a třídních učitelů (zejm. v prevenci šikanování, v oblasti komunikace, řešení konfliktů, interakce mezi učitelem a žákem, v diagnostice klimatu školní třídy, v ovlivňování postojů žáků v přijímání různosti, v podpoře osobnostně-sociálního rozvoje žáků, v tvorbě pravidel třídy a hodnocení jejich dodržování, v evaluaci klimatu třídy jako východiska k plánování služeb školy). Zároveň zajišťuje vzdělávání ředitelů v oblasti právního povědomí.

Škola zajišťuje pravidelnou realizaci třídnických hodin, které by měly žákům poskytnout bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole, kdy mohou mluvit o své spokojenosti ve škole, pocitu bezpečí, vztazích ve škole a ve třídě, učit se efektivně řešit konfliktní situace.

Škola má zmapovanou síť pomoci pro žáky i pedagogy ve svém regionu a navazuje s ní spolupráci (např. pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče a neziskové organizace, orgán sociálně právní ochrany dětí, krizové centrum, zdravotnická zařízení, Policie ČR případně další odborníci).

8.3.4 Základní postup v řešení šikany

Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace. Škola musí nejprve posoudit a odhadnout závažnost šikany.

Po vyhodnocení závažnosti situace a dále v průběhu celého šetření škola musí zvažovat, zda je sama kompetentní šikanu šetřit a řešit nebo zdali požádá o pomoc zvenčí (např. pedagogicko-psychologickou poradnu, středisko výchovné péče, neziskovou organizaci).

Pedagogové, především školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (např. školní metodik prevence), by měli zvládnout počáteční šikanu, tj. první, druhé a někdy i třetí stadium, kdy ještě nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, a kdy ještě ubližování oběťm není řízeno jádrem agresorů. Při vyšetřování a řešení pokročilé šikany se škola obrátí na externí odborníky na šikanu, kteří jsou vybaveni pro řešení třetího, ale i čtvrtého a pátého stadia. Typ pokročilé šikany – výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynč, je výjimkou. Zde nelze čekat na odborníka, oběti hrozí těžké poškození zdraví, kromě toho později to již nelze vyšetřit.

Při řešení by měl být kladen akcent na to, že žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl by tedy být důsledky řešení znevýhodněn. Je důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat pro to, aby se zase cítil bezpečně.

Po celou dobu řešení škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí a ukazuje, že je toto téma považováno za vážné.

Součástí řešení pak musí být vždy nastavení ozdravných mechanismů pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany.

V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči studenta v pedagogicko-psychologické poradně, středisku výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Škola eviduje projevy šikany a dále reviduje preventivní postupy, bezpečnostní a krizové plány a nastaví taková opatření, aby bránila návratu rizikového chování.

Při řešení by se škola měla vyvarovat těchto nevhodných postupů: přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování, odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“, nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali, vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně, nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu, emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně), agresivního řešení problému (např. násilím), příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání, předjímaní recidivy útočnicka, řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočnicka), automatického obviňování oběti (sekundární viktimizace), vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany.

8.3.5 Nápravná opatření

- výchovná opatření,
- realizace individuálního výchovného plánu agresora,
- snížení známky z chování,
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek), vyloučení žáka ze školy,
- doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu,
- podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu

8.3.6 Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči

Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku.

Škola by měla hned na začátku školního roku informovat rodiče o programu proti šikanování.

Podezření nebo tvrzení rodičů, že je jejich dítě šikanováno, se nesmí nikdy podcenit a je potřeba účinně a bezpečně situaci prošetřit. Škola nezve rodiče protagonistů šikany do školy, když ještě šikana není vyšetřena.

Rozhovor s rodiči oběti probíhá individuálně. U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Někdy je užitečné připravit rodiče oběti i na třídní schůzku, kde bude podána informace o řešení šikany.

Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila. U počáteční šikany zpravidla stačí podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou. Vždy je důležité, aby byl na schůzce přítomný školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (případně i externí odborník).

8.3.7 Šikana zaměřená na učitele

Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní problém, který se týká všech členů školy. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.

Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.

Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci. Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem školy, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.

Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.

Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).

Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovala mechanismy a postupy (krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.

8.3.8 Právní odpovědnost školy

Škola má odpovědnost za žáky, školy jsou povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Škola odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí.

Škola ohlašuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že žák je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním sám. Situace ohrožení žáka přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj žáka nebo může být příčinou nepříznivého vývoje žáka, v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že žák se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje žáka.

Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

8.3.9 Trestně-právní hledisko šikany

Šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů.

Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přestupek proti občanskému soužití (např. ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví atd.). Za přestupek je odpovědná osoba starší 15 let.

Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty například těchto trestných činů: proti zdraví: § 145 Těžké ublížení na zdraví; § 146 Ublížení na zdraví; proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství: § 171 Omezování osobní svobody; § 173 Loupež; § 175 Vydírání; § 177 Útisk; dále pak trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti: § 185 Znásilnění; § 186 Sexuální nátlak; § 187 Pohlavní zneužití; § 191 Šíření pornografie; § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií; trestných činů proti majetku: § 205 Krádež; § 228 Poškození cizí věci; konečně se může jednat i o trestné činy narušující soužití lidí: § 353 Nebezpečné vyhrožování; § 354 Nebezpečné pronásledování.

Je-li šikana motivována důvody, jako jsou zdravotní postižení, etnicita, náboženství a podobně, a splňuje-li znaky podle příslušných níže uvedených ustanovení trestního zákoníku, lze v určitých případech uvažovat také o trestném činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, případně i podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 355, resp. 356 trestního zákoníku). Takovýto motiv může rovněž u některých výše uvedených trestných činů podmiňovat užití přísnější klasifikace, tedy možnost udělení vyššího trestu.

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů: nebezpečné pronásledování (tzv. stalking, § 354 trestního zákoníku) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých; účast na sebevraždě (§ 144 trestního zákoníku) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem přimět ji k sebevraždě, kterou skutečně spáchá či se o ni pokusí; porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 trestního zákoníku) – např. porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti; pomluva (§ 184 trestního zákoníku) – např. vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť; šíření pornografie dle § 191 trestního zákoníku (viz sexting); výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (dítětem se rozumí osoba mladší 18 let) dle § 192 trestního zákoníku (viz sexting).

Trestně odpovědnou je osoba starší 15 let, která je dostatečně rozumově a mravně vyspělá. Pro účely zákona o soudnictví ve věcech mládeže se pak takový trestný čin označuje jako provinění.

Povinnost překazit páchaní nebo spáchání trestného činu (§ 367 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, má povinnost spáchání nebo dokončení takového činu překazit. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin nepřekazení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. Překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), zabití (§ 141), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), zbavení osobní svobody (§ 170), loupeže (§ 173), vydírání (§ 175), znásilnění (§ 185), pohlavního zneužití (§ 187), krádeže (§ 205).

Neoznámení trestného činu (§ 368 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný spáchal trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, je povinen to bez odkladu oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin neoznámení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), zbavení osobní svobody (§ 170). V uvedených případech má každý povinnost vyjmenované jednání buď překazit, anebo o něm informovat státního zástupce nebo policejní orgán.

8.3.10 Stadia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu. Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace. V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je

obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra. Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy. Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana. Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem.

Zvláštnosti u psychických šikan: U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

8.3.11 Varovné signály

Přímé varovné signály šikanování mohou být např. posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet, účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod., kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejm. pronášené nepřátelským, nenávisným, pohrdavým tónem, nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil, příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků, nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich, strkání, pošťuchování, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí, rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout, žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např. žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády, při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními, při přestávkách vyhledává blízkost učitelů, má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, působí stísněně, stává se uzavřeným, jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje, jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené, zašpiněný nebo poškozený oděv, stále postrádá nějaké své věci, odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy, mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy, začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole, odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování: student ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně, bývá doma smutný či apatický nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě, odmítá svěřit se s tím, co ho trápí, žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné, případně doma krade peníze, nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí, je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným studentům, projevuje i zlobu vůči rodičům, vyhýbá se docházce do školy, zdržuje se doma více, než mělo ve zvyku, nemá přátele, kamarády.

8.3.12 První pomoc při počáteční šikaně

- odhad závažnosti a formy šikany, rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi, ochrana oběti,
- nalezení vhodných svědků, individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory),
- předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru: rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření), rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku),
- realizace vhodné metody: metoda usmíření, metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči),

- třídnická hodina: efekt metody usmíření, oznámení potrestání agresorů,
- rozhovor s rodiči oběti,
- třídní schůzka,
- práce s celou třídou.

8.3.13 Krizový scénář při výbuchu skupinového násilí při pokročilé šikaně

- první (alarmující) kroky pomoci představují zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany, bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí
- příprava podmínek pro vyšetřování představuje zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy, zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi, pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře), oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům
- vyšetřování představuje rozhovor s obětí a informátory, nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků, individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky, rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)
- náprava představuje metodu vnějšího nátlaku a změnu konstelace skupiny

8.4 Krizové plány

Bližší informace v příslušných metodických pokynech:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

8.4.1 Nález návykové látky ve škole (tabák, alkohol, návykové látky)

- zabránění v další konzumaci, odebrání a zajištění návykové látky (nalezenou návykovou látku uložit do obálky – v žádném případě ji netestovat a lze-li popsat místo a okolnosti nálezu – čas a datum, množství, přelep obálky opatřit razítkem školy a podpisy zúčastněných, podobně postupovat u alkoholu – přelepit víčko láhve a popsat ji jako u obálky), vyrozumění vedení školy a odevzdání zajištěné návykové látky vedení školy, ihned informovat školního metodika prevence a třídního učitele,
- posouzení, zda žák neohroží nějaké nebezpečí, v případě ohrožení zdraví a života zavolání lékařské služby - 155 (žák je dezorientovaný, není schopen mluvit, chodit, nejistá chůze, agresivita); odvést žáka do ředitelny školy a zůstat s ním do příchodu odpovědných osob – vedení školy, školního metodika prevence, třídního učitele,
- sepsání protokolu školním metodikem prevence, přítomným pedagogem a vedením školy s vyjádřením nezletilého žáka (kde získal návykovou látku, kdo mu ji poskytl, kdy si ji aplikoval naposledy, zda je zabavené množství vše, co má u sebe, kdo ví ze spolužáků, že nosí drogy do školy, zda rodiče ví o jeho užívání návykových látek), pokud se zjistí, že žák je distributor či se jedná o podezření na dealerství (nejen OPL, také alkohol), jedná se o trestný čin – ihned informovat PČR; informovat žáka o porušení školního řádu a následků z toho vyplývajících, pokud žák odmítá vyjádření a podpis, zapsat do zápisu,
- o nálezů omamné a psychotropní látky ihned informuje vedení školy PČR a látku jí předá,
- informování zákonného zástupce a dohoda o dalším postupu (porušení školního řádu, důsledky, opatření – středisko výchovné péče, pedagogicko-psychologická poradna, lékař, jak pomoci dítěti - míra závislosti, odborná pomoc - P-centrum, K-centrum)
- při negativní a nespolupracující reakci rodiny nebo při opakování nálezů (tabák, alkohol) uvědomit sociální odbor péče o dítě (omamné a psychotropní látky ihned napoprvé),
- poučení o nebezpečnosti celé třídy, zápis do třídní knihy, školní metodik prevence zajistí preventivní akce pro třídní kolektiv cílenou na prevenci výskytu návykové látky ve škole,
- zosťvený monitoring výskytu návykové látky nejen u žáka, ale v celé škole – především sledovat riziková místa – šatny, záchody, „temné kouty“,
- pokud má pracovník školy důvodné podezření, že žák má u sebe návykovou látku, ihned informuje školního metodika prevence a vedení školy, vedení školy ihned informuje PČR a zákonného zástupce žáka; žák do příjezdu PČR je neustále pod dohledem (i na WC – aby se nezbavil návykové látky), v izolaci od ostatních žáků, v žádném případě neprovádět osobní prohlídku ani prohlídku osobních věcí – ale zajistit, aby s nimi nebylo manipulováno,
- vyvodit sankce stanovené školním řádem.

8.4.2 Zjištění nebo důvodné podezření syndromu týraného dítěte u žáka – CAN (domácí násilí, násilí páchané cizí osobou, sexuální násilí)

- při podezření z násilí ze strany rodičů vedení školy kontaktuje OSPOD pro podezření na týrání svěřené osoby, při jistotě podá trestní oznámení na PČR, neoznamuje se rodičům!
- při zjištění násilí páchané cizí osobou škola informuje rodiče, ale taktéž ohlašuje OSPODU či PČR,
- pokud je žák ve stavu, kdy vyžaduje ošetření, volat 155, oznámit OSPOD či PČR,
- trestné činy – týrání osoby ve společném obydlí, týrání svěřené osoby, ublížení na zdraví, omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, vydírání, útisk, znásilnění, neoznámení a nezabránění trestnému činu, nebezpečné pronásledování, sexuální nátlak, násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, nebezpečné vyhrožování, občanský zákoník – zvláštní ustanovení proti domácímu násilí.
- školní metodik prevence a ostatní pedagogičtí pracovníci po dohodě zařadí do vyučování problematiku týrané osoby, připomenutí, kam se má žák obrátit v případě nebezpečí, zaměřit se zejména na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem, žáci by měli mít informace

o nebezpečných situacích, kdo jim a jak může pomoci v případě ohrožení, jak a komu mohou telefonovat, pokud se cítí ohrožené,

- přítomnost žáka u domácího násilí se považuje za formu psychické týrání žáka,

8.4.3 V případě nebo podezření na porušení § 217 trestního zákona (ohrožování mravní výchovy mládeže), zanedbání povinné péče

- informovat OSPOD a PČR.

8.4.4 Při selhání preventivních opatření školy – záškoláctví

- při neomluvené a zvýšené omluvené nepřítomnosti žáka ve škole informuje třídní učitel ředitele školy,
- postup podle školního řádu,
- škola ověří věrohodnost omluvené nepřítomnosti,
- neomluvenou nepřítomnost řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel, projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnost stanovenou školním řádem,
- každá taková neomluvená nepřítomnost je projednávána na pedagogické radě školy a sankcionována dle školního řádu,
- poučení kolektivů žáků na důsledky záškoláctví a kázeňská opatření.

8.4.5 Při zjištění krádeže u žáka

- jestliže je žák přistižen při krádeži v areálu školy, ihned informovat ředitele školy, výchovného poradce, školního metodika prevence, třídního učitele,
- pohovor ředitele školy a školního metodika prevence se žákem, zápis – proč a co kradl, podle výše škody se jedná o přestupek (do 5000 Kč) nebo trestný čin (nad 5000 Kč), informovat zákonné zástupce, u trestného činu PČR, u opakované krádeže v rámci přestupku informovat OSPOD,
- jestliže se zjistí, že byl žák ke krádeži přinucen jinou osobou, snažit se zjistit pravého viníka, informovat zákonné zástupce, dle výše škody PČR, nabídnout pomoc, zjistit, zda se nejedná o šikanu.

8.4.6 Při zjištění vandalismu u žáka

- při zjištění, že žák vědomě ničí nebo poškozují majetek školy informovat vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce, třídního učitele,
- zjistit závažnost vandalismu, pohovor se žákem, zápis,
- informovat rodiče o situaci a výši škody, domluvit se s nimi na způsobu úhrady nebo opravy, poradenství – středisko výchovné péče, pedagogicko-psychologická poradna,
- pokud rodiče nejsou ochotni uhradit výši škody či zjednat opravu – informovat rodiče o dalším postupu – oznámení zřizovateli (vyvolat jednání se zřizovatelem a rodiči), u škody nad 5000 Kč informovat PČR a předat vše PČR,
- při recidivě vandalismu informovat OSPOD (i u škody do 10 000 Kč).

8.4.7 Při zjištění homofobie (homosexuality, bisexuality, transsexuality) u žáka

- informovat vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce, třídního učitele,
- pohovor se školním metodikem prevence, zápis, zjištění závažnosti homofobie, důvody jednání, upozornění na náznaky šikany, možnosti řešení,
- informování rodičů, poradenská činnost,
- školní metodik prevence zajistí preventivní program na dané téma pro třídní kolektivy.

8.4.8 Při zjištění rizikového chování – extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus – u žáka

- informovat vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce, třídního učitele,
- zjištění závažnosti situace, školní metodik prevence provede pohovor s agresorem i obětí, zápis,
- oběti poskytnout pomoc, agresor – zjistit důvody jednání, upozornit na důsledky jednání, zjistit, zda se nejedná o šikanu,
- informovat zákonné zástupce agresora i oběti, zda vědí o problému, oznámit postup školy, poradenství, v případě nezájmu zákonných zástupců agresora vedení školy oznámí OSPODu, popř. PČR,
- školní metodik prevence ve spolupráci s třídním učitelem - práce s třídním kolektivem, diskuse, zjištění postojů žáků k extremismu, rasismu, xenofobii a antisemitismu, informace o povinnostech školy při závažných projevech rasismu, zajištění preventivního programu,
- při závažných projevech informovat PČR.

8.4.9 Při zjištění rizikového chování v dopravě

- při školní akci zabránit, aby v rizikovém chování pokračoval, informovat vedení školy, třídního učitele, školního metodika prevence,
- pohovor se žákem, zápis, upozornit na rizikové faktory v dopravě, probrat jeho rizikové chování, ohrožení jiných lidí, ohrožení sebe, dle míry přestupku vyvodit výchovná opatření,
- informovat zákonné zástupce, poradenství,
- zajištění prevence (dopravní výchovy), beseda s PČR, BESIP.

8.4.10 Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí

- **Krizový tým školy: ředitel školy, statutární zástupkyně ředitele, zástupkyně ředitele, školní metodici prevence, výchovní poradci.**
- krizová situace může přicházet z vnitřního prostředí školy – žáci (šikana, kyberšikana, agrese, vandalismus) nebo z vnějšího prostředí školy – zákonný zástupce žáka, bývalí žáci (odplata), agresor nemající nic společného se školou (motivace – páchání trestných činů loupeže apod., duševní porucha, konflikt, vandalismus, násilí, agrese, nekontrolovatelné chování),
- bezpečnostní plán – rizikové jevy a riziková místa ve škole, monitoring rizikových míst, obezřetnost a stálý dohled nad pohybem cizích lidí na škole, odpovědnost jednotlivých pracovníků, příznaky a identifikace hrozící krizové situace, oznamování na podezření hrozící rizikové situace – vedení školy, výchovný poradce, školní metodik prevence,
- krizový plán - v případě ohrožení, informovat ihned vedení školy, výchovného poradce a školního metodika prevence, je-li nutné - informovat všechny pracovníky školy a žáky (rozhlas) s konkrétními pokyny, jak se zachovat, event. evakuace žáků a pracovníků školy, podle druhu rizikové situace ihned volat zdravotnickou záchrannou službu, hasičský záchranný sbor a PČR,
- informovat zákonné zástupce,
- následná intervence, pokud se škola stala objektem násilného chování, zajištění pokračování výuky.

8.4.11 Rizikové chování ve školním prostředí – netolismus (závislostní chování – počítačové hry, hazardní hráčství – gambling, sociální sítě, internet, virální videa, mobilní telefony, televizní vysílání)

- zaregistrování varovných příznaků a nežádoucích změn v chování žáků – narušení vztahů, zhoršení prospěchu, unavenost, ztráta přátel, zvýšení agresivity, lhaní, utrácení peněz, záškoláctví, změny nálad, výbušnost, myšlenky na hru, problémy doma i v kolektivu, krádeže a jiná trestná činnost, deprese, úzkost, potíže s pravidly a adaptací, dluhy, finanční problémy,
- informování vedení školy, třídního učitele, školního metodika prevence, výchovného poradce,

- pohovor se žákem, zápis,
- informování zákonných zástupců, zápis, poradenství (adiktologické služby a poradny, školská poradenská zařízení, středisko výchovné péče), psychiatricko-psychologické ambulance,
- zajištění preventivního programu v žakovském kolektivu.

8.4.12 Rizikové chování ve školním prostředí – nová náboženská hnutí

- představují tyto náboženská hnutí: Společenství svědků Jehovových – jehovisté, Církev Ježíše Krista svatých posledních dní – Mormoni, Společenství Ducha svatého pro sjednocení světového křesťanstva – Církev sjednocení – Moonisté, Scientologická církev – scientologie, Satanismus,
- při zaregistrování příznaků sympatií k těmto a jiným sektám zesílit preventivní činnost v této oblasti, zajištění preventivních programů, spolupráce s certifikovanými organizacemi, PPP,
- pokud jsou rodiče členy sekty, je reakce možná jen pokud je podezření ze zanedbávání péče, týrání, či jiného trestného činu vůči žákovi – OSPOD, PČR
- nepřesvědčovat žáky za každou cenu, nenutit měnit žáky své přesvědčení, obzvláště je-li jejich rodina členem sekty, argumentovat klidně, opatrně, dlouhodobě,
- nošení náboženských symbolů je nepřijatelné jen tehdy, jestliže ohrožuje bezpečnost.

8.4.13 Rizikové chování ve školním prostředí – rizikové sexuální chování

- sexuální styk s osobou mladší 15 let je trestným činem – ohlašovací povinnost školy OSPODu či PČR, informování vedení školy, výchovného poradce, školního metodika prevence, třídního učitele,
- pokud se jedná o podezření ze sexuálního zneužívání či násilí ze strany rodiny, zákonní zástupci se neinformují, informuje se PČR či OSPOD ihned, v ostatních případech se informují zákonní zástupci,
- trestným činem je páchaní nebo nepřekážení trestného činu (kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin – nedovoleného přerušování těhotenství, obchodování s lidmi, znásilnění, pohlavního zneužití, zneužití dítěte k výrobě pornografie, týrání svěřené osoby, trestné je i neoznámení trestného činu – škola má oznamovací povinnost PČR, event. OSPOD.
- konzumace pornografie, vystavení vlastních erotických materiálů na internetu, časté střídání partnerů, styk bez ochrany, sexuální praktiky porušující zdraví,
- zesílení preventivní činnosti – školní metodik prevence, třídní učitelé, příslušní vyučující,

8.4.14 Rizikové chování ve školním prostředí – příslušnost k subkulturám

- jedná se o Anarchismus, Emo, Gothic/Witch, Hip-Hop, Punk, Ska/Reggae, RPG komunity, Skinheads,
- v případě anarchismu chování namířené proti autoritám, odpor vůči pravidlům, účast na nezákonných demonstracích, střetech s nacionalisty, neonacisty a skinheads,
- v případě emo apatie vůči školním povinnostem, provokující image, známky sebepoškozování,
- v případě gothic/witch předsudky vůči okolí, depresivita, sklon k násilí,
- v případě hip-hop tvorba graffity (přestupek), konzumace OPL, rezignace na školní povinnosti,
- v případě punk dlouhodobá rezignace na hodnoty, záškoláctví, neprospěch, problémy s autoritami, nekázeň, drzost, konzumace OPL, přestupky – veřejný pořádek na politických akcích,
- v případě ska/reggae konzumace OPL, přestupky proti veřejnému pořádku – politické akce,
- v případě RPG komunit ztráta zájmu o školní povinnosti, závislost – netolismus,
- v případě skinheads agresivní chování, trestné činy - zločiny z nenávisti, popírání genocidy,
- vytvoření bezpečného prostředí na škole, v jehož rámci se mohou subkultury bezpečně rozvíjet a projevovat – tolerance, pluralita, koheze třídních kolektivů; příslušnost k subkultuře nesmí být zdrojem nebezpečí pro jedince či skupinu v okolí,
- příslušnost k subkultuře je vývojovou potřebou mladistvého, nezesměšňovat, nekomentovat, kritizovat pouze konkrétní chování,
- pokud existuje podezření na spáchání trestných činů násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo

k omezování jejich práv a svobod, omezování svobody vyznání, podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka má škola oznamovací povinnost OSPODu či PČR.

8.4.15 Rizikové chování ve školním prostředí – sebepoškození

- nejčastěji řezání žiletkou, střepem, pálení kůže, škrábání, píchání jehlou, značkování rozpáleným kovem, kousání, údery, dloubání, nejčastěji ruce, zápěstí, stehna – povrchové rány až trvalé znetvoření
- často u subkultury emo a gotik,
- fyzická bolest uvolňuje psychickou trýzeň, manifestace, volání o pomoc,
- posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození a v případě jeho přítomnosti odeslat žáka, event. i proti vůli rodičů, do spádového psychiatrického zařízení,
- přímé riziko – v případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem sebepoškození je namíste okamžitá, i nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR (žák drží ve škole žiletku a chce se řezat, mluví o sebevraždě), ihned telefonicky kontakt na psychiatrické oddělení či klinice spádové nemocnice, centrální příjem nejbližší psychiatrické léčebny a další postup (Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu v platném znění (§ 23) - lze dotyčného hospitalizovat bez jeho souhlasu v případě, že jeví známky duševní poruchy a je nebezpečný sobě nebo svému okolí),
- není-li přímé ohrožení – oznámení zákonným zástupcům, další postup – motivace řešit, možnosti řešení, linky důvěry, krizová centra, psychiatrické či psychologické ambulance, krizová centra,
- ohlašovací povinnost OSPOD se netýká přímo sebepoškození, ale doprovodných problémů často SP doprovázejících – šikany, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání (syndrom CAN); povinnosti hlášení podléhá navádění k sebepoškození/sebevraždě (skupina poškozujících se, kyberšikana); Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí výslovně určuje škole nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin., Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník stanovuje v § 364 až 368 povinnosti, jež má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadržování, nepřekažení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou škálu trestných činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje (nestačí však podezření),
- při výskytu takového chování u žáka, zjednat ve třídě vhodný preventivní program.

8.4.16 Postup při práci s žáky s poruchami autistického spektra

- v případě agresivního chování žáka (agrese, autoagrese, kousání, kopání, bouchání do hlavy, bití hlavou o stěnu nebo zem, vytrhávání si vlasů, házení předmětů, ničení vybavení třídy) zajistíme odchod žáka s PAS ze třídy (nebo naopak ostatních žáků), na žáka v akutním afektivním stavu hovoříme klidným hlasem (při negativní reakci s ním nekomunikujeme), snažíme se žáka uklidnit, odstraníme z dosahu nebezpečné předměty, přivoláme pomoc dalších dospělých osob, pokud žák na uklidňování reaguje, snažíme se žáka posadit a pokračovat do jeho uklidnění, v případě pokračování afektu udržujeme bezpečný odstup, verbálně uklidňujeme, vždy kontaktujeme zákonné zástupce žáka a předáme do péče, v případě potřeby Zdravotnickou záchrannou službu, ve zvláště závažných případech agrese vůči druhým osobám PČR,
- v případě konání mimoškolních akcí musí být o času konání, průběhu a náplni včas informován samotný žák i jeho zákonný zástupce, účast žáka musí být uvážena s přihlédnutím ke specifickým projevům žáka s PAS, aktuálnímu stavu žáka a charakteru a průběhu akce, pedagogický pracovník musí v průběhu akce dohlédnout na bezpečí žáka s PAS i ostatních žáků a snažit se předcházet krizovým situacím.

8.4.17 Suicidium a krizová intervence

- suicidium je cílevědomé, dobrovolné a vědomé jednání vedoucí k vlastní smrti,
- rizikovými faktory jsou schizofrenie, psychotické poruchy, toxická psychóza, emočně nestabilní poruchy osobnosti, poruchy nálad, neurotické poruchy, předchozí sebevražedné pokusy, tělesný handicap, nevyléčitelné onemocnění, závislosti, mužské pohlaví,

- sebevražedné jednání charakterizuje zoufalství, beznaděj, strach, bezmoc, agresivita a hněv zaměřený na sebe, pocity selhání, viny, studu za sebe, sebevražedné fantazie, sebevražedné myšlenky, sebevražedné tendence s plánováním sebevraždy, sebevražedný pokus (často opakovaný),
- pokud se žák svěří, že chce spáchat sebevraždu, je třeba s žákem komunikovat (co má v plánu, s kým o tom mluvil, zmapovat situaci, zda již nezapočal sebevražedný pokus), vyslechnout dítě, nabídnout mu podporu, udržovat naději, nezlehčovat, nesrovnávat, neslibovat, že to nikomu neřekneme (oznamovací povinnost), nabídnout krizové linky, situaci oznámit zákonným zástupcům, dle vyhodnocení situace trvat na vyzvednutí dítěte ve škole a doporučit odbornou pomoc (psychiatr, klinický psycholog, pediatr), situaci konzultovat s OSPOD,
- v případě započatého sebevražedného pokusu (intoxikace, zranění) voláme rychlou záchrannou službu, při rozrušení zajistíme základní zklidnění, poskytneme první pomoc, informujeme zákonné zástupce a OSPOD,
- v případě, pokud někdo oznámí, že chce někdo spáchat sebevraždu, je nutné zjistit, co o celé situaci dotyčný ví, s kým o tom mluvil, jaké kroky podnikl (dítě oznamovatele podpořit, vysvětlit další kroky, zůstat s ním v kontaktu, předat kontakty na krizovou linku), informovat zákonné zástupce dítěte se sebevražednými tendencemi, dle situace kontaktovat OSPOD nebo PČR, v ohrožení života RZS.

8.5 Strategie prevence školní neúspěšnosti

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb. a je přílohou Preventivního programu školy. Jejím cílem je stanovení postupu, který vede k předcházení této neúspěšnosti. Důsledkem školní neúspěšnosti je neukončení středoškolského vzdělání nebo úplný odchod ze vzdělání ještě před vykonáním maturitní ev. závěrečné zkoušky. Následná nedostatečná kvalifikace má za následek vyšší riziko nezaměstnanosti nebo ztížené možnosti získat lépe placené zaměstnání. Také je vyšší pravděpodobnost vzniku závislosti na sociálních dávkách, chudoby a rozvoje rizikového chování. Školní neúspěšnost je způsobena souborem příčin, které je třeba odhalit a přijmout opatření, která směřují k nápravě.

Základní prevence školní neúspěšnosti:

- pravidelná docházka do školy,
- systematická příprava na vyučování,
- plnění zadaných úkolů a uložených prací,
- časté ověřování získaných znalostí a dovedností,
- propojování s dalšími předměty a jejich aplikace.

Student je neúspěšný, když:

- obdrží na vysvědčení v prvním nebo druhém pololetí dvě a více nedostatečných,
- je nehodnocen v prvním nebo druhém pololetí ze dvou a více předmětů bez vážných důvodů (zdravotních apod.),
- student má bez vážných důvodů (zdravotních apod.) vysokou absenci v každém předmětu,
- neplní dlouhodobě zadané úkoly v jednom nebo více předmětech,
- není připuštěn nebo se sám nezúčastní ani jedné části maturitní nebo závěrečné zkoušky v řádném termínu,
- neuspěje u maturitní nebo závěrečné zkoušky ze dvou a více jejich částí,
- neuspěje u maturitní nebo závěrečné zkoušky z jedné nebo více částí ani při druhém opravném termínu.

Možné příčiny neúspěšnosti studenta:

- nesprávně vybraný studijní obor a z toho vyplývající nízký zájem studenta o studium a malá motivace,
- zdravotní či psychické problémy, speciální vzdělávací potřeby studenta (poruchy učení a chování), nízká odolnost vůči zátěži, ADHD, problémy s koncentrací a pamětí, nižší intelekt,
- nesprávné hospodaření s časem,
- rizikové a závislostní chování studenta,
- negativní vlivy ve vrstevnickém okolí,
- vztahové problémy (partnerské, vrstevnické, rodinné, školní),
- nepodnětné rodinné prostředí (nezájem rodičů studenta o jeho studium, nedostatečná kontrola, skryté záškoláctví, nedostatečná finanční podpora, snaha studenta se co nejdříve osamostatnit a získat finanční prostředky bez ohledu na získání kvalifikace),
- výrazně narůstající absence studenta z různých důvodů.

Škola prostřednictvím **školního poradenského pracoviště** (zapojení pedagogičtí pracovníci, třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, zástupce vedení školy) provede diagnostiku studenta, stanoví konkrétní příčiny selhávání ve škole a nastaví opatření, která v optimálním případě povedou k vyřešení školní neúspěšnosti studenta. Školní poradenské pracoviště spolupracuje se zákonnými zástupci a se zapojenými institucemi (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, orgán sociálně-právní ochrany dětí, a další).

Rizikové faktory pro studenty ohrožené školní neúspěšnosti:

- opakování ročníku,
- přestup z jiné školy,
- nerespektování pravidel,
- obtížná životní situace,
- obtížná nebo chybějící spolupráce se zákonnými zástupci,

- malá motivace studenta nebo nedostatečná vůle ke studiu, nedostatečná příprava na vyučování,
- zdravotní nebo psychické problémy studenta, nízká odolnost vůči zátěži, nedostatečné předpoklady pro zvládnutí studia.

Studijní výsledky studentů a výsledky maturitních a závěrečných zkoušek jsou pravidelně vyhodnocovány:

- průběžně na pedagogických radách vždy ve čtvrtletí školního roku,
- po skončení maturitních a závěrečných zkoušek; po opravných termínech na podzim nového školního roku,
- průběžně na pedagogických radách vyhodnocení podpůrných opatření u studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a individuálním vzdělávacím plánem.

Zdroje pro hodnocení výsledků:

- průběžné hodnocení studentů za každé čtvrtletí (zprávy TU),
- dostupná průběžná klasifikace a statistiky hodnocení v programu Bakaláři,
- výsledky maturitních, ev. závěrečných zkoušek, souhrnná zpráva o výsledcích MZ z Cermatu.

Konkrétní řešení školní neúspěšnosti:

a) studenti bez SVP s nedostatečným hodnocením nebo nehodnocenými předměty:

- zjištění příčin neúspěšnosti,
- práce se studentem ve spolupráci s třídním učitelem a se zákonnými zástupci, případně ve spolupráci s výchovným poradcem či školním metodikem prevence, ev. se zapojenými institucemi,
- možnost konzultací nebo doučování (každý vyučující, konzultační hodiny jsou veřejně přístupné na webu školy), podpora pro zvládnutí zameškaného učiva,
- vedení studenta k systematické domácí přípravě, motivace žáka, podpora, práce s chybou, případně možnost opravy,
- možnost doklasifikace, opravných zkoušek, opakování ročníku,

b) studenti se speciálními vzdělávacími potřebami:

- postupy na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra,
- vytvoření individuálního vzdělávacího plánu nebo plánu pedagogické podpory dle závěrů výše uvedených poradenských zařízení, pravidelné vyhodnocování a aktualizace těchto dokumentů,
- zajištění a využívání doporučených kompenzačních pomůcek,
- práce se studentem ve spolupráci s třídním učitelem a se zákonnými zástupci, případně ve spolupráci s výchovným poradcem či školním metodikem prevence, ev. poradenskými zařízeními,
- možnost konzultací nebo doučování (každý vyučující, konzultační hodiny jsou veřejně přístupné na webu školy), podpora pro zvládnutí zameškaného učiva,
- vedení studentem k systematické domácí přípravě, motivace studenta, podpora, práce s chybou, případně možnost opravy,
- možnost doklasifikace, opravných zkoušek, opakování ročníku,
- individuální přístup.

Školní neúspěšnost ve škole řeší:

- vyučující předmětu: informuje třídního učitele, ev. zákonné zástupce, navrhuje opatření a popisuje,
- třídní učitel: informuje zákonné zástupce studenta, organizuje společné schůzky (vyučující předmětu, zákonný zástupce, třídní učitel, ev. další členové školního poradenského pracoviště), pořizuje zápis ze schůzky,

Školní poradenské pracoviště:

- výchovný poradce: účastní se jednání a společných schůzek se zákonnými zástupci a třídním učitelem, ev. dalším vyučujícím, eviduje doporučení z PPP či SPC, seznamuje s ním příslušné vyučující, komunikuje s PPP či SPC, ve spolupráci s TU vyhodnocuje IVP či plán pedagogické podpory, poskytuje podporu a metodické vedení,
- školní metodik prevence: zajišťuje preventivní aktivity, dle potřeby se účastní jednání se zákonnými zástupci a zapojenými vyučujícími, pořizuje zápisy, vede příslušnou dokumentaci, podílí se na řešení školní neúspěšnosti,
- zástupce vedení školy: vede evidenci studentů s doporučením z PPP/SPC ve školní matici, koordinuje a zajišťuje další opatření.